Sécurité routière

Rapport - Analyse des questionnaires relatifs au traitement judiciaire des accidents de la route ayant entraîné la mort et / ou provoqué des blessures graves - Synthèse

TRADUCTION EN COURS

Verkeersveiligheid als maatschappelijk thema heeft sinds 2000 aan grote belangstelling gewonnen.

Op verschillende beleidsniveaus worden initiatieven genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren, en in het bijzonder het aantal verkeersdoden en gewonden op de wegen te verminderen. Tevens worden inspanningen geleverd om de bejegening van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden te verbeteren. Beleid Initiatieven om de verkeersveiligheid te verbeteren

Verkeersveiligheid is een bevoegdheidsoverschrijdende materie en een verantwoordelijkheid van verschillende beleidsdomeinen. Zowel de federale als de regionale beleidsmakers plaatsen verkeersveiligheid hoog op de politieke agenda en trachten samen met andere beleidsinstanties tot oplossingen te komen via de oprichting van een Staten-generaal of de organisatie van congressen.

Op federaal niveau besliste de Federale Ministerraad op 18 mei 2001 een Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid op te richten met als doelstelling het hoge aantal verkeersdoden te verminderen en hierbij niet langer het zwakke broertje te zijn in het Europese peloton. Alle actoren en belanghebbenden inzake verkeersveiligheid, alsook de bevoegde regionale en federale ministers, formuleren in deze Staten-Generaal aanbevelingen die de verkeersonveiligheid kunnen terugdringen en stippelen hierbij een coherent verkeersveiligheidsbeleid uit.

Op de eerste Staten-generaal, in 2002, stelde België zichzelf als streefdoel om tegen 2010 het aantal verkeersdoden op het Belgische wegennet te halveren ten opzichte van het gemiddelde aantal doden van 1998, 1999 en 2000. Dit wil zeggen dat België tegen 2010 het aantal dodelijke verkeersslachtoffers van 1500 wil doen dalen tot maximum 750. Om snel resultaat te boeken werden door het Belgisch Instituut voor Verkeersveiligheidsbeleid sensibilisatiecampagnes gevoerd, in combinatie met handhavingscampagnes (controleacties van de politiediensten).

Gezien het probleem van tijdig beschikbare en gedetailleerde ongevallenstatistieken, werd in 2004 onder impuls van de toenmalige Minister van Mobiliteit en Vervoer de verkeersveiligheidsbarometer geïntroduceerd. De verkeersveiligheidsbarometer is een beleidsinstrument dat maandelijks een punctueel overzicht geeft van het aantal dodelijke en gewonde verkeersslachtoffers en toelaat om de evolutie van de ongevallencijfers van zeer nabij en op snelle wijze op te volgen.

Op 12 maart 2007 werd een tweede Staten-generaal gehouden om een tussentijdse evaluatie van het verkeersveiligheidsbeleid op te maken. Men stelde een verbetering vast maar aangezien verdere vooruitgang mogelijk én noodzakelijk is, werd het oorspronkelijke streefdoel voor 2010 aangevuld met een nieuwe doelstelling: tegen 2015 het aantal verkeersdoden terugdringen tot maximum 500. Om die doelstelling te bereiken werd het aanbevolen verkeersveiligheidsbeleid voor de periode van 2007 tot 2015 opgenomen in een charter dat acht actiepunten omvat. Het rapport van de Staten-generaal en het charter met de actiepunten zijn terug te vinden op www.fcvv.be.

Op Vlaams niveau tracht men de krachten te bundelen om de verkeersveiligheid te verbeteren. Sinds 2003 organiseert de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) samen met het Steunpunt Verkeersveiligheid(1) het Vlaams Congres voor Verkeersveiligheid dat als doel heeft de deelnemers een volledig overzicht te verschaffen over de verkeersveiligheid, de verkeersveiligheidsmaatregelen en het onderzoek ernaar in Vlaanderen. In 2010 wordt voor de achtste maal het Congres georganiseerd met als centraal thema “samen sterk in verkeersveiligheid”.
De VSV heeft in 2004 – na het tweede Congres Verkeersveiligheid - een Vlaams Forum Verkeersveiligheid opgericht met als doel de verschillende initiatieven die in Vlaanderen ter bevordering van de verkeersveiligheid worden genomen beter op elkaar af te stemmen.

Op 14 november 2007 keurde de Vlaamse Regering het verkeersveiligheidsplan van Vlaanderen goed. Dat plan stelt een doelstelling voorop van maximaal 250 doden en 2.500 gewonden in 2015, waarbij maatregelen worden opgesomd om die doelstelling te bereiken.

Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest neemt initiatieven. In 2003 werd de eerste Staten-generaal georganiseerd waarbij een gemeenschappelijke aanpak van de verkeersveiligheid voor de periode 2003-2010 werd geformuleerd. In 2010 werd het startschot gegeven voor een nieuwe Staten-generaal van de Verkeersveiligheid in 2011. Verder wil men tegen februari 2011 een actieplan op stellen met als doel nieuwe voorstellen te formuleren.

Het Waals Gewest ten slotte heeft in 2007 zijn eerste Staten-generaal Verkeersveiligheid georganiseerd. Initiatieven tot

verbetering van de opvang van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden

Er worden niet alleen inspanningen geleverd op het vlak van verkeersveiligheid, maar ook om de opvang van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden te verbeteren en alle professionele actoren die betrokken zijn bij het verkeersslachtofferschap te sensibiliseren en hun verantwoordelijkheden beter op elkaar af te stemmen.

Een belangrijke katalysator voor nieuwe initiatieven op dat vlak is het wetenschappelijk onderzoek dat door de K.U.Leuven in 2005 werd verricht naar de noden, behoeften en ervaringen van verkeersslachtoffers ten aanzien van politie, justitie, de medische en de psychosociale hulpverlening en de verzekeringssector.(2) Het onderzoek legt niet alleen positieve ervaringen maar ook heel wat knelpunten bloot.

In navolging van de resultaten van dit onderzoek en naar analogie van de Federale Staten-generaal voor de Verkeersveiligheid, werd op 16 februari 2007 een Vlaamse Staten-generaal voor de opvang van verkeersslachtoffers georganiseerd. Deze Staten-generaal beoogde om een volledige stand van zaken op te maken en de aanzet te vormen tot initiatieven om de opvang op verschillende domeinen (justitie, politie, verzekeringen, medische en psychosociale opvang,…)te verbeteren. Uiteindelijk resulteerde dit in een omvangrijk rapport met 214 aanbevelingen.(3)

Eén van de aanbevelingen was de oprichting van een expertisecentrum. Zo ontstond in 2008 een steunpunt voor Verkeersslachtoffers: het “Rondpunt”. Het Rondpunt is opgericht door de organisaties Zebra, Ouders van Verongelukte Kinderen (OVK) en het steunpunt Algemeen Welzijnswerk en wordt erkend en gesubsidieerd door de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. De voornaamste doelstelling van deze organisatie is een beter inzicht te verwerven in de gevolgen van verkeersongevallen en betere informatie en opvang voor slachtoffers mogelijk te maken. Eén van de concrete instrumenten hierbij is de gids “als het verkeer je raakt. Praktische gids na een verkeersongeval”.

Een andere vaststelling van de Staten-Generaal was het versnipperde aanbod van bijstand aan slachtoffers. Om de bevindingen van de Staten-generaal op te volgen en om wat meer samenhang te brengen in de overheidsinspanningen naar verkeerslachtoffers toe, besliste de Vlaamse Regering om een regeringscommissaris aan te stellen. De huidige commissaris is Professor Frank Hutsebaut, gewoon hoogleraar aan de K.U.Leuven.

Ook andere instanties hebben initiatieven genomen naar de opvang van slachtoffers toe.

Zo heeft het BIVV in samenwerking met de politie en de slachtofferorganisaties Zebra, het OVK en het Steunpunt Algemeen Welzijnswerk de B-BOX ontwikkeld, een informatiepakket voor de politieman die geconfronteerd wordt met verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden (http://www.zebraweb.be/nl/professionelen/subnav.cfm?sr=592&sn=606).

De FOD Justitie heeft, in samenwerking met het OVK, de (in 2000 gepubliceerde) brochure “Kinderen. Slachtoffer in het verkeer” herwerkt. De nieuwe versie “Informatie en raadgevingen aan families van verkeersslachtoffers” focust zich niet meer alleen op kinderen als slachtoffers van het verkeer maar op alle verkeersslachtoffers. De brochure is terug te vinden op http://www.just.fgov.be/index_nl.htm.

Op initiatief van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid, en met de steun van de Minister van Justitie, werd een DVD “traject van het slachtoffer” opgemaakt.In deze interactieve film wordt stilgestaan bij de ervaringen van verschillende slachtoffers van een misdrijf tijdens de gerechtelijke procedure. Verkeersongevallen komen hier ook in aan bod. De DVD wil een meerwaarde geven aan de opleiding van de politiemensen, de magistraten en de psychosociale actoren die in contact komen met slachtoffers.

Ook de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid heeft een project gelanceerd ter verbetering van de bejegening van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden. Het project bestaat uit een onderzoek naar de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met dodelijke en zwaargewonde slachtoffers en de bejegening van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden (zie hierna, onder “activiteiten van de dienst”). Wetgeving

U kan de relevante wetgeving inzake slachtofferbejegening raadplegen op de website van het Nationaal Forum voor Slachtofferbeleid.

Het Koninklijk Besluit van 16 oktober 2009 tot wijziging van het koninklijk besluit van 17 september 2001 tot vaststelling van de organisatie- en werkingsnormen van de lokale politie teneinde een gelijkwaardige minimale dienstverlening aan de bevolking te verzekeren, B.S. 29 oktober 2009. Evolutie van het fenomeen

De meest recente officiële ongevallenstatistieken van de FOD Economie geven aan dat in 2008 het Belgische wegennet 1.944 dodelijke, 6782 zwaargewonde en 57.654 lichtgewonde verkeersslachtoffers opeiste.

Voor meer recente cijfers kan worden verwezen naar de tendensen die via de verkeersveiligheidsbarometer van het BIVV worden weergegeven. Deze barometer is gebaseerd op de processen-verbaal van de politie. Activiteit van de Dienst

De Dienst voor het Strafrechtelijk beleid (DSB) heeft een onderzoek verricht naar de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke slachtoffers. De rode draad doorheen dit onderzoek is de aandacht die tijdens deze afhandeling uitgaat naar de bejegening van verkeersslachtoffers en hun na(ast)bestaanden. Dit verkennend onderzoek laat de politieparketten zelf aan het woord, waarbij hun ervaringen en bedenkingen bij dit onderwerp gebundeld werden in een rapport.

Uit het onderzoek van K.U.Leuven (zie supra) blijkt dat er geen geïntegreerde benadering is die de verantwoordelijkheden van iedere bij de slachtofferbejegening betrokken actor kenbaar maakt en met elkaar verbindt of afstemt. Dit werkt een secundaire victimisering en een zekere rechtsongelijkheid in de hand. In de strafrechtsketen is er voor de actoren van politie en justitie hierbij een cruciale rol weggelegd. Doorheen de strafrechtelijke afhandeling van verkeersongevallendossiers met gewonde en/of dodelijke slachtoffers dienen deze actoren oog te hebben voor de kwaliteitsvolle bejegening van de slachtoffers en hun inspanningen zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. Hun contacten met de slachtoffers en hun na(ast)bestaanden bepalen mee de houding van het slachtoffer naar politie en justitie toe en dragen in grote mate bij tot het verwerkingsproces van het verkeersongeval.

In dit onderzoek werden alle politieparketten over deze knelpunten bevraagd om zo ook een andere stem in het debat rond verkeersslachtofferschap een plaats te geven. Hierbij ging ook aandacht uit naar de oplijsting van goede praktijken en concrete voorstellen om de knelpunten op te lossen.

Het rapport is opgesteld rond acht centrale thema’s die elk een aandachtspunt voor justitie weergeven bij de afhandeling van verkeersongevallendossiers. In deze thema’s kunnen justitie en het aspect verkeersslachtofferschap elkaar ontmoeten:

- Sensibilisatie van het politieparket voor verkeersslachtofferschap
- Afscheid nemen
- Politietussenkomst
- Verkeersdeskundigen
- Justitiële afhandeling
- Interactie tussen het politieparket en de dienst slachtofferonthaal
- Informatieverstrekking aan slachtoffers en na(ast)bestaanden
- Herstelbemiddeling

Met dit onderzoek werd a.h.w. een ‘foto’ gemaakt van de wijze waarop de politieparketten verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke slachtoffers gerechtelijk afhandelen en welke aandacht hierbij uitgaat naar de kwaliteit van het dossier en de slachtoffers zelf.

Uit het onderzoek zijn heel wat goede praktijken naar voor gekomen, die aantonen dat er ook op het niveau van het parket initiatieven en projecten ontstaan voor een goede bejegening van verkeersslachtoffers en sensibilisatie van de betrokken actoren.

Rapport : Analyse van de vragenlijsten omtrent de justitiële afhandeling van verkeersongevallen met zwaargewonde en/of dodelijke verkeersslachtoffers Actoren

Bij het project van de Dienst zijn volgende actoren relevant:

- Vaste Commissie Lokale Politie
- Dienst Slachtofferbejegening Federale politie
- Directoraat-generaal Justitiehuizen, FOD Justitie
- Rondpunt
- Verenigingen die verkeersslachtoffers en verkeersveiligheid vertegenwoordigen:
- Groupement pour l’Action Routière (GAR)
- Responsibility Experience Defensive (RED)
- Vereniging Ouders Verongelukte Kinderen (www.ovk.be / www.pevr.be)
- Association des Parents pour la Protection des Enfants sur les Routes
- Asbl Partageons la route
- Vzw Suggnomé en asbl Médiante
- FOD Mobiliteit en Vervoer
- College van procureurs-generaal Beknopt literatuuroverzicht

Verkeersveiligheidsbeleid

DERGENT, S., Jaarboek Verkeersveiligheid 2007, Mechelen, Vlaamse Stichting Verkeerskunde, 2007, 135 p.

X., Rapport van de Federale Commissie voor Verkeersveiligheid van de Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid 2007, www.fcvv.be.

X., Les Etats-généraux de la sécurité routière en Région Wallonie, http://securiteroutiere.wallonie.be/intro.html (consultatie op 30/11/2007). Verkeersslachtoffers

AERTSEN, I., HUTSEBAUT, F. en SOMERS, L., Kinderen als slachtoffer van het verkeer. Onderzoek naar de noden, behoeften en ervaringen van verkeersslachtoffers en hun nabestaanden, Onderzoek in opdracht van Levenslijn-Kinderfonds en vzw Ouders van Verongelukte Kinderen, Leuven, K.U.Leuven, Onderzoekseenheid Strafrecht en Criminologie, 2005, 399 p.

BROUCKER, M.-R. en DEFEVER, C., “Verkeersveiligheid en verkeersslachtoffers. Ontwikkelingen op federaal niveau”, Nieuwsbrief Suggnomé 2007, n° 4/07, 9-13, http://www.suggnome.be/pdf/nieuwsbriefverkeer.pdf.

COCQUYT, S., Over-hoop - Jongeren met een hersenletsel na een verkeersongeval, Antwerpen-Berchem, EPO, 2006, 272 p.

COTUR, P., als het verkeer je raak. Praktische gids na een verkeersongeval, 2009, Berchem, Rondpunt, 2009, 208 blz.

KEYMOLEN, I. De rol van de politie in het kader van zware verkeersongevallen: de rol van de politiediensten op de plaats van het ongeval, scriptielicentie in de criminologische wetenschappen, Leuven, K.U.Leuven, 2004-2005, 142 p.

LEMONNE, A., VAN CAMP, T., VANFRAECHEM, I. en VANNESTE, C., Onderzoek met betrekking tot de evaluatie van de voorzieningen ten behoeve van slachtoffers van inbreuken, Brussel, NICC, 2007, 425 p., http://nicc.fgov.be/Index.aspx?SGREF=3025.

RUBBENS, A., “Naar een betere opvang van verkeersslachtoffers. Ontwikkelingen op Vlaams niveau”, Nieuwsbrief Suggnomé 2007, n° 4/07, 3-9, http://www.suggnome.be/pdf/nieuwsbriefverkeer.pdf.

X., Voor een betere opvang en begeleiding van verkeersslachtoffers. Rapport van de Stuurgroep van de Staten-generaal Vlaams Parlement 16 februari 2007, Brussel, Vlaamse overheid, 2007, 132 p., http://www.wvg.vlaanderen.be/welzijnenjustitie/slachtofferhulp/RapportSGverkeersslachtoffers.pdf

X., Informatie en raadgevingen aan families van verkeersslachtoffers, 2007, Brochure van de FOD Justitie.

1. Vanaf 2007 worden de activiteiten van het Steunpunt verder gezet binnen het nieuwe Steunpunt Mobiliteit & Openbare Werken, spoor Verkeersveiligheid 2007-2011 http://www.steunpuntmowverkeersveiligheid.be)

2. AERTSEN, I., HUTSEBAUT, F. en SOMERS, L., Kinderen als slachtoffer van het verkeer. Onderzoek naar de noden, behoeften en ervaringen van verkeersslachtoffers en hun nabestaanden, Onderzoek in opdracht van Levenslijn-Kinderfonds en vzw Ouders van Verongelukte Kinderen, Leuven, K.U.Leuven, Onderzoekseenheid Strafrecht en Criminologie, 2005, 399 p.

3. Staten-generaal voor een betere opvang en begeleiding van verkeersslachtoffers, Rapport van de stuurgroep aan de Staten-generaal, Voor een beteren opvang en begeleiding van verkeersslachtoffers, Vlaams Parlement, 16 februari 2007,132 p.